

PROFESSOR TARIYEL MƏMMƏDOVUN GÖRDÜYÜ İŞLƏRİN MİQYASINI DƏRK ETMƏK ÜÇÜN “MUSİQİ DÜNYASI” ÜNVANLI SAYTLARA DAXİL OLMAQ KİFAYƏTDİR

Cəmilə HƏSƏNOVA

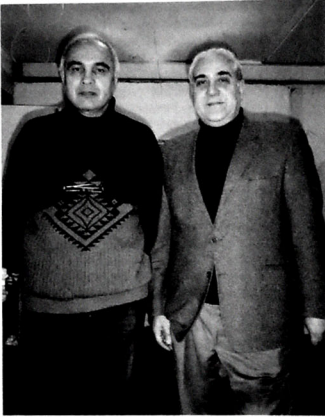
Əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq doktoru, professor Tariyel Məmmədov Azərbaycan musiqi mədəniyyətində özünəməxsus yeri olan alim və pedaqoqdur. O, Azərbaycan ənənəvi musiqisinin mühüm bir qolu olan aşıq yaradıcılığının tədqiqatçısı və “Musiqi dünyası” beynəlxalq elmi musiqi jurnalının nəşri və baş redaktoru kimi Azərbaycanın hüdudlarından kənar da tanınmışdır.

Onun yaradıcılıq fəaliyyəti Azərbaycan musiqi mədəniyyətinin son dövrdə ən aktual sahələrini - bir tərəfdən, ənənəvi musiqini, digər tərəfdən, müasir texnologiyalarla əhatə edir. İlk baxışda bir-birindən uzaq olan bu iki məfhumu musiqişünas alim bir müstəvidə birləşdirməyə nail olmuşdur. Uzun illər çalışdığı Üzeyir Hacıbəyli adına Bakı Musiqi Akademiyasında Azərbaycan ənənəvi musiqisi və müasir texnologiyalar kafedrasının müdiri kimi bunu öz fəaliyyətində təsdiq

edərək musiqi təhsilində yeni bir istiqamət formalaşdırmağa nail olmuşdur.

Onun aşıqşünaslıq sahəsinə zənginləşdirən tədqiqatları musiqi ictimaiyyətinə 1980-ci illərdən təqdim olunmuş və T. Məmmədov bu sahənin mütəxəssisi kimi nüfuz qazanmışdır. Onun “Koroğlunun mahnıları” (rus dilində, 1978), “Azərbaycan aşıqlarının ənənəvi havaları” (rus dilində, 1989), “Aşıq sənəti” (2002), “Azərbaycan klassik aşıq havaları” (2009), “Koroğlu aşıq havaları” (2010), “Azərbaycan aşıq yaradıcılığı” (2011) kitabları Azərbaycan musiqi elmində aşıqşünaslıq sahəsində sanballı tədqiqatlardır. Bu sahədə yazılmış ilk dərslik də T. Məmmədova məxsusdur.

Burada bir cəhəti vurğulayaq ki, T. Məmmədovun tədqiqatları aşıq havalarının not yazıları üzərində qurulmuşdur. O, 80 aşıq havasının mükəmməl not

C.Quliyev və T.Məmmədov

yazısını ilk dəfə elmi ictimaiyyətə təqdim edərək onların üzərində araşdırma aparmışdır. Ərsəyə gətirdiyi nəşrlərdə havalanın sayı, mövzu və coğrafi məkan baxımından əhatə dairəsi artmışdır: klassik aşıq havaları, Koroglu havalarının müxtəlif xalqlara aid versiyaları nota salınaraq tədqiqat obyektinə çevrilmişdir. Hər bir not yazılının elmi-təcrübə dəyərini diqqətə çatdırmaq üçün elə onu qeyd etmək kifayətdir ki, bu zəngin material təkcə T.Məmmədovun öz tədqiqatlarının deyil, həmçinin bu sahədə tədqiqat aparən alimlərin, doktorantların və ali məktəb tələbələrini elmi işlərinin əsasını təşkil etmişdir.

Məlum həqiqətdir ki, etnomusiqişünaslıq sahəsində tədqiqatlar məhz ənənəvi musiqi nümunələrinin yazıya alınmasından başlanıb, bu baxımdan canlı ifadan səs yazma vasitələrinə və not varəinə hekk olunan musiqi nümunələri - xalq mahnı və rəqsləri, aşıq havaları, muğamlar və s. xalqın irs və sənət yaddaşının yaşamasına və nəsilən-nəslə ötürülməsinə xidmət edir.

T.Məmmədov elmi yaradıcılığında bu cəhətə xüsusi diqqət yetirmişdir. Onun kitablarına aşıq havalının not yazılan ilə yanaşı, həmin nümunələrin ayn-ayn görkəmli aşıqların ifasında səs yazılının da CD-diskdə əlavə olunmasını uğurlu yenilik kimi dəyərləndirmək olar.

Səs yazmaya maraq ümumiyyətlə, alimin fəaliyyətində xüsusi yer tutur. Onun Azərbaycanın görkəmli xanəndələrinin səs yazılını toplayaraq, qrammofon vallarında nəşr etdirməsi artıq 1970-ci illərdən başlanmışdır. Daha sonra isə səs yazma vasitələri təkmilləşdikcə, T.Məmmədov XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq buraxılan Azərbaycan xanəndələrinin qrammofon vallarının bərpə olunması və yenidən

disklərə yazılması istiqamətində fəaliyyətini genişləndirmişdir. Məhz bu bərpə olunmuş qiymətli səs yazma materialı Heydər Əliyev Fondu tərəfindən yaradılan "Qarabağ xanəndələri" CD-albomunun, "Muğam ensiklopediyası" nəşrinin əsasını təşkil etmişdir. Bu nəşrlər Azərbaycanın görkəmli xanəndələrinin və xalq çalğı alətləri ansamblarının ifasında muğam dasqahlarının, zərbə-muğamların, təsnif və rənglərin səs yazılını özündə cəmləşdirərək, böyük bir musiqi irsinin qoruyucusuna çevrilmişdir.

Tariyel Məmmədovun yaradıcılıq fəaliyyəti yeniliklərlə zəngindir. 1999-cu ildə onun rəhbərliyi və Azərbaycan Bəstəkarlar İttifaqının təşəbbüsü ilə ərsəyə gəlmiş "Musiqi dünyası" həmin dövrdə Azərbaycan dilində ilk və yeganə musiqi jurnalı idi və respublikada ana dilində elmi ədəbiyyatın genişlənməsinə xidmət etmişdir. Tədrisən bir çox ölkələrin alimlərinin diqqətini cəlb etmiş jurnal hazırda öncül mövqeyini saxlayaraq, musiqişünas və bəstəkarların tribunasına çevrilmişdir. 20 illik yubileyini qeyd etməyə hazırlaşan jurnal həm çap və elektron variantda fəaliyyət göstərir, həm də elektron nəşrlər mərkəzi kimi Azərbaycan mədəniyyətinin müxtəlif sahələri - musiqi, teatr, ədəbiyyat, rəssamlıq və s. ilə bağlı çoxsaylı internet saytlarının yaradılmasını həyata keçirir.

"Musiqi dünyası" jurnalının və elektron nəşrlər mərkəzinin rəhbəri kimi T.Məmmədovun fəaliyyətində sanki zamanı qabaqlamaq tendensiyası vardır. Professional musiqi sahəsində ilk dəfə kompüter texnologiyalarının tətbiqi ilə məhz "Musiqi dünyası" məşğul olmağa başlamışdır və həyata keçirilən layihələrlə, yaradılan veb-saytlarla, ərsəyə gətirilən elektron məhsullarla həmişə öndə olmağa çalışır və buna nail olur. "Musiqi dünyası" T.Məmmədovun bütün elmi fikirlərini və taxsəyülünü reallaşdırdığı məkana çevrilmişdir. Təkcə virtual məkanda təqdim olunan saytların janrına, məzmununa, tərkibinə nəzarət salmaq bunu sübut edir. Bu elektron resurslarda ənənəvi musiqi, bəstəkar yaradıcılığı, mədəni-mənəvi irs, ədəbiyyat, poeziya, teatr sənəti, Azərbaycanda yaşayın azsaylı xalqların musiqi folkloru əksini tapır: portallar, memorial saytlar, elektron dərslik və dərs vəsaitləri, ensiklopediyalar, lüğətlər, lektoriyalar, elektron kitabxanalar, səs yazılar, not yazılan, karaoke nəşrləri və s. Bu sırada "Üzeyir Hacıbəyli" portalını (özündə dərslik, ensiklopediya və virtual muzeyləri cəmləşdirir), "Qara Qarayev", "Tofiq Quliyev", "Əfrasiyab Bədəlbəyli", "Vaqif Mustafazadə", "Xan Şuşinski", "İlyas Əfəndiyev", "Rəsul Rza", "Şəmsi Bədəlbəyli" memorial saytlarını, "Azərbaycan bəstəkar və musiqişünasları", "Bakı Musiqi Akademiyası", "Azərbaycan teatr" kataloq saytlarını, "Muğam ensiklopediyası", "Üzeyir ensiklopediyası", "Dədə Qorqud ensiklopediyası" saytlarını qeyd edə bilərik. "Azərbaycan bəstəkarlarının məhənlən", "Azsaylı xalqların məhənlən", "Yüz şairin yüz şeiri" karaoke toplusu bir neçə dildə həm çap və həm də elektron formatda həyata keçirilib.

Adıçəkilən elektron məhsulların təhsil sahəsində böyük rolu vardır. Müasir texnologiyaların təhsildə tətbiqi özlüyündə innovasiyalı bir sahə kimi diqqət cəlb edir.

T. Adıgözəlov, R. Hüseynov,
Ç. Abdullayev, Y. Adıgözəlov,
T. Məmmədov və F. Bədəlbəyli

A. Məmmədzada, E. Velizadə,
Q. Qurbanov və T. Məmmədov

S. Rzayeva, T. Rzayev, Z. Səfərova,
T. Məmmədov, F. Bədəlbəyli və
G. Rzayeva

YÜBİLEYLƏR

Tələbələr üçün bu saytlar vaxtı səmərəli surətdə sərf edərək maraqlandıqları, dərstdə keçdikləri mövzu haqqında məlumat, səslenmə, notlar əldə etmək imkanı verir. Bu saytlarda mövzunun təqdimatının bir neçə mərhələdə aparıldığını da qeyd etməliyik: eyni zamanda əsərin səs yazısını dinləmək, videogörüntülərini izləmək, notları ilə tanış olmaq mümkündür.

"Musiqi dünyası"nın Azərbaycan, rus, ingilis dillərində hazırlanan veb-saytları beynəlxalq miqyasda milli musiqi mədəniyyətimiz haqqında geniş məlumat mənbəyinə çevrilmişdir. Təsəvvür edin ki, dünyanın ən müxtəlif yerlərində, ən müxtəlif millətlərdən olan insanlar bu saytlara daxil olaraq, Azərbaycanın musiqi mədəniyyətini tanımaq imkanı əldə edir, musiqimizi eşidir, mədəniyyətimizin ən parlaq simalarını görür, səs yazılarını və not ədəbiyyatını əldə edə bilir. Bu da Azərbaycan mədəniyyətinin dünyada tanınmasına mühüm töhfələrdir.

T.Məmmədovun rəhbərliyi ilə "Musiqi dünyası" elektron nəşrlər mərkəzinin əməkdaşları tərəfindən yaradılmış saytlar bir çox mükafatlar almışdır. Bu sıradan "Azərbaycan E-Kontent-2005", "İntellekt-2005", "Humay-2007" mükafatlarını, müxtəlif illərdə 10 saytın "NETTY" milli internet müsabiqəsinin mükafatına layiq görülməsini qeyd edə bilərik.

Əlbəttə ki, bir məqalə çərçivəsində Tariyel müəllimin bütün fəaliyyətini, musiqi mədəniyyətimizin tədqiqi və təbliği yolunda gördüyü bütün işləri tam açıqlamaq mümkün deyil. Bunun üçün sadəcə "Musiqi dünyası" ünvanlı saytlara daxil olmaq kifayətdir: gözünüz qarşısında böyük bir musiqi dünyası canlanacaq. 70 illik yubileyini böyük sənət nailiyyətləri ilə qeyd edən Tariyel Məmmədovun bitib-tükənməyən hələ nə qədər perspektiv planları var. Bütün bunların həyata keçməsinə, növbəti yubileylərdə yeni uğurlarla zənginləşməsinə arzulayıram.